

Nr 33

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 5 november 1965 dagtecknad proposition, nr 173, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Den fullmakt som Kungl. Maj:t f. n. har att vid allvarlig brist på arbetskraft i byggnadsindustrien förordna att byggnadsarbete av visst slag inom visst område inte får påbörjas utan igångsättningstillstånd upphör att gälla den 31 december 1965. I propositionen föreslås att denna fullmakt skall avlösas av en något vidgad fullmakt. Enligt denna skall Kungl. Maj:t även vid annat hinder för byggnadsverksamheten kunna förordna för hela landet eller del av landet att visst slags byggnadsarbete inte får påbörjas utan igångsättningstillstånd. Den nya fullmakten föreslås skola gälla till utgången av år 1967.

Lagförslaget

Det vid propositionen fogade lagförslaget har följande lydelse.

Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268)
om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 31 maj 1963 om igångsättnings-
tillstånd för byggnadsarbete¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan
angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Därest inom — — — — — visst slag.

Råder inom visst område allvarlig
brist på arbetskraft i byggnadsindu-
strien, äger Konungen för viss tid
förordna, att byggnadsarbete av visst
slag, som är att anse såsom mindre
angeläget från allmän synpunkt, icke
må påbörjas inom området utan
igångsättningstillstånd.

Råder allvarlig brist på arbets-
kraft i byggnadsindustrien eller före-
ligger annat avsevärt hinder för
byggnadsverksamheten, äger Ko-
nungen förordna att byggnadsarbete
av visst slag icke må påbörjas utan
igångsättningstillstånd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966 och gäller till utgången av
år 1967.

¹ Senaste lydelse av 1 §, gällande t.o.m. den 31 december 1965, se 1964: 300.

Motionsyrkanden

Utskottet har i samband med propositionen behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner:

a) nr 809 i första kammaren av herr *Andersson, Torsten, m. fl.* och nr 958 i andra kammaren av herr *Eliasson i Sundborn m. fl.*, i vilka motioner, som är likalydande, hemställes »att riksdagen vid behandling av propositionen nr 173 måtte avslå propositionen samt besluta om förlängning till utgången av år 1966 av lagen den 29 maj 1964 angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete»;

b) nr 810 i första kammaren av herrar *Enarsson och Åkerlund* och nr 959 i andra kammaren av herrar *Ringaby och Nordgren*, i vilka motioner, som är likalydande, hemställes »att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 173 måtte besluta om förlängd giltighet av den nuvarande lydelsen av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete till utgången av år 1966»; samt

c) nr 811 i första kammaren av herr *Skärman m. fl.* och nr 960 i andra kammaren av herr *Wiklund m. fl.*, i vilka motioner, som är likalydande, hemställes »att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 173 måtte besluta förlänga giltigheten av den nuvarande lydelsen av 1 § lagen den 31 maj 1963 om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete till utgången av år 1966».

Beträffande grunderna för motionsyrkandena får utskottet, i den mån redogörelse ej lämnas nedan, hänvisa till motionerna II: 958, II: 959 och II: 960.

Inledning

Lagen den 29 maj 1964 (nr 300) angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete, vilken ger Kungl. Maj:t möjlighet att vid brist på arbetskraft prioritera sådant byggnadsarbete som är angeläget från allmän synpunkt, upphör att gälla vid utgången av år 1965. Inom inrikesdepartementet har undersökts behovet av möjligheter för Kungl. Maj:t att även därefter styra byggnadsverksamheten. Resultatet redovisas i en inom departementet upprättad, den 22 september 1965 dagtecknad promemoria (stencil In 1965: 6) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete.

Över departementspromemorian har, efter remiss, yttranden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, fullmäktige

i riksbanken, Svenska stadsförbundet, Svenska landstingsförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund och Sveriges grossistförbund (de tre sistnämnda gemensamt), Hyresgästernas riksförbund, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO), Svenska riksbyggen, Svenska byggnadsentreprenörföreningen, Svenska byggnadsindustriförbundet, Svenska väg- och vattenbyggarnas arbetsgivareförbund (de tre sistnämnda gemensamt), Svenska byggnadsarbetareförbundet, Svenska bankföreningen och Svenska sparbanksföreningen.

Historik och nuvarande ordning

Säsongutjämning

Utskottet får i denna del hänvisa till propositionen s. 3—6.

Prioritering

Under senare delen av år 1963 visade det sig nödvändigt att vidta särskilda åtgärder i syfte att dämpa den starkt ökade efterfrågan på arbetskraft för byggnadsverksamhet. Sålunda utfärdades cirkulär till samtliga statsmyndigheter angående begränsning av den statliga byggnadsverksamheten. Detta ledde till att flera statliga byggnadsföretag uppskötts. På motsvarande sätt förfor även vissa kommuner. De sålunda uppskjutna byggnadsföretagen utgjorde till övervägande del angelägna projekt. I och med att byggnadsregleringen upphört att gälla den 30 juni 1963, saknades legala möjligheter att begränsa enskild byggnadsverksamhet. Säsongutjämningsregleringen enligt 1963 års lag gav nämligen inte möjlighet härtill.

Genom lagen den 29 maj 1964 (nr 300), som trädde i kraft den 18 juni 1964, angående ändrad lydelse av 1 § 1963 års lag infördes möjlighet att prioritera sådant byggnadsarbete som är angeläget från allmän synpunkt. I prop. 1964: 95 som låg till grund för denna lagändring (jfr L³U 1964: 30, rskr 186) redogjordes till en början för den rådande utomordentligt starka efterfrågan på byggnader och anläggningar av olika slag samt påpekades att det självfallet är samhällets uppgift att genom positiva åtgärder söka göra det möjligt att tillgodose alla angelägna byggnadsbehov. Balans mellan tillgång och efterfrågan borde främst eftersträvas med hjälp av produktionsstimulerande åtgärder såsom säsongutjämning för att skapa full sysselsättning för byggarbetskraften, omflyttning av sådan arbetskraft, utbildning och omskolning för att öka tillgången på byggarbetskraft, rationalisering för att höja byggnadsindustrins produktionskapacitet samt förbättrad samhälls- och byggplanering.

Eftersom vissa av dessa åtgärder ger full effekt först på längre sikt ansågs det oundvikligt att knappheten på resurser i vissa lägen kunde kom-

ma att tillspetsa situationen så att en överkonjunktur skulle hota inom byggnadssektorn i vissa delar av landet.

Även 1964 års prioriteringslagstiftning har karaktären av en fullmakt för Kungl. Maj:t att förordna att byggnadsarbete inte får påbörjas utan igångsättningstillstånd. Förutsättningen härför är att det inom visst område råder allvarlig brist på arbetskraft inom byggnadsindustrin. Brist på andra för byggnadsverksamheten erforderliga resurser, exempelvis kapital, kan däremot inte föranleda prioritering genom igångsättningstillstånd. Dessa andra resurser är nämligen, heter det i nyssnämnda proposition, inte så lokalt bundna som arbetskraften till stor del är. Samtidigt som prioriteringsfullmakten trädde i kraft förordnade Kungl. Maj:t, genom kungörelsen den 29 maj 1964 (nr 301) angående ändring i den förut nämnda tillämpningskungörelsen, att prioriteringsbestämmelserna skulle gälla i huvudsak i de tre största städerna med kringliggande kommuner. Efter utvidgning genom ytterligare ändring den 23 april 1965 (nr 89) i tillämpningskungörelsen gäller prioriteringsbestämmelserna sedan den 6 maj 1965 i Stockholms stad och län, Uppsala, Södermanlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Västmanlands län samt i Göteborgsområdet och ett stort antal tätortskommunblock i övriga delar av landet.

De byggnadsobjekt som berörs av ifrågavarande tillståndsprövning är som nämnts de som är mindre angelägna från allmän synpunkt. Det ankommer på Kungl. Maj:t att med hänsyn till den rådande situationen på byggnadsmarknaden och övriga på frågan inverkan omständigheter ange dessa slag av objekt. De riktlinjer som gäller härvidlag (prop. 1964:95 s. 17) innebär i huvudsak att bostadsbyggandet, industrins anläggningar samt byggnader för sjukvård, socialvård och undervisningsväsendet anses angelägna. Sådana byggnadsföretag prioriteras lagtekniskt på det sättet att de inte berörs av prioriteringsbestämmelserna och att de således får påbörjas utan annat tillstånd än som kan krävas för säsongutjämning. De slag av objekt som anses mindre angelägna specificeras i den nämnda tillämpningskungörelsen. Härigenom medför systemet den administrativa fördelen att de angelägna projekten — dvs. den största delen av byggnadsvolymen — i stort sett lämnas oberörda av den individuella prioritetsprövningen. Denna omfattar alltså betydligt färre typer av byggnadsföretag än prövningen för säsongutjämning. Prioritetsprövningen avser nämligen i nyssnämnda tillämpningskungörelses lydelse enligt kungörelsen den 23 april 1965 (nr 89) följande byggnadsföretag.

1. bensinstation, reparationsverkstad för motorfordon, parkeringshus samt sådan parkeringsanläggning, som ej inrättas i anslutning till ny bostadsbebyggelse;

2. hus som helt eller till huvudsaklig del inrymmer butiks-, kontors- eller banklokaler;

3. kommunal förvaltningsbyggnad;

4. byggnad som helt eller till huvudsaklig del inrymmer kyrkliga eller andra samlingslokaler eller nöjeslokaler;
5. sporthall eller annan idrottsanläggning;
6. enfamiljshus, om huset genom arbetet erhåller en bostadsyta överstigande 200 kvadratmeter;
7. kommunal gata, väg eller annan samfärdsled som icke behöves för nytt bostadsområde.

I de områden, där prioriteringsbestämmelserna gäller, prövas frågan om igångsättningstillstånd för dessa objekt från fall till fall och med hänsynstagande till de lokala förhållandena. Prövningen ankommer på arbetsmarknadsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, länsarbetsnämnden, som i förekommande fall inhämtar yttrande från vederbörande byggarbetsnämnd. Enligt föreskrifter som arbetsmarknadsstyrelsen utfärdat skall länsarbetsnämnderna vidta sådana åtgärder att behovet av arbetskraft till alla aktualiserade byggnadsprojekt om möjligt tillgodoses. Därvid skall särskilt beaktas de möjligheter att utnyttja arbetskraften effektivare som föreligger genom ytterligare säsongutjämning. Möjligheterna att flytta om och utbilda arbetskraft skall också tillvaratas. I ärende om igångsättningstillstånd skall arbetskraftstillgången under hela den tid arbetet avses pågå prövas och hänsyn tas till utvecklingen inom ett större geografiskt område. Är det inte möjligt att tillgodose efterfrågan på byggnadsarbetare, avslås eller bordläggs ansökningen om igångsättningstillstånd, beroende på när erforderlig arbetskraft kan beräknas bli tillgänglig. Ansökan får bifallas bara i den utsträckning det oprioriterade byggnadsföretaget kan utföras utan att inkräkta på arbetskraftstillgången för andra slag av byggnadsarbete.

Prioriteringen skiljer sig från säsongutjämningsbestämmelserna däri att den är tidsbegränsad genom lag. Den åt Kungl. Maj:t givna fullmakten att — som skett i tillämpningskungörelsen — förordna om krav på igångsättningstillstånd vid brist på byggarbetskraft upphör nämligen att gälla vid utgången av år 1965.

Förhållandet mellan säsongutjämnings- och prioriteringsbestämmelserna m. m.

Utskottet hänvisar i denna del till propositionen s. 8—9.

Erfarenheter av prioriteringen åren 1964 och 1965

Utskottet hänvisar till propositionen s. 9—10.

Departementspromemorian och remissyttrandena

Beträffande innehållet i departementspromemorian och de däröver avgivna remissyttrandena får utskottet hänvisa till propositionen s. 11—24.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde föredragande departementschefen, statsrådet Johansson, följande.

Såsom framgått av den lämnade redogörelsen skall en övergång ske till frivillig samverkan mellan staten, kommunerna och arbetsmarknadens parter i syfte att befordra en jämn sysselsättning på byggnadsmarknaden. Denna ordning är avsedd att genomföras successivt och blir enligt statsmakternas beslut gällande i hela landet fr. o. m. den 1 juli 1966. För den händelse detta frivilliga system inte skulle få avsedd effekt har Kungl. Maj:t enligt 1963 års beredskapslag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete möjlighet att förordna om tvångsmässig säsongutjämning. Giltigheten av denna lag är inte tidsbegränsad.

Vid sidan härav finns i nämnda beredskapslag en bestämmelse som ger Kungl. Maj:t rätt att förordna om särskild prioritering av angelägna byggnadsföretag vid allvarlig brist på arbetskraft inom byggnadsindustrien. Denna bestämmelse upphör att gälla vid utgången av år 1965.

Den förut nämnda departementspromemorian mynnar ut i ett förslag att bestämmelsen om prioritering skall ersättas av en inte tidsbegränsad fullmakt för Kungl. Maj:t att vid behov förordna om begränsningar i byggnadsverksamheten. Förslaget motiveras med att de finans- och penningpolitiska medlen, som vid övertryck i samhällsekonomin har till huvuduppgift att dämpa den ekonomiska aktiviteten, från tid till annan kan behöva kompletteras med selektivt verkande åtgärder i syfte att påverka byggandets inriktning samt lokalt skärpa den ekonomiska dämpningseffekt som de generella åtgärderna framkallar.

I remissyttrandena har delade meningar om förslaget kommit till uttryck. Remissinstanserna ansluter sig till den uppfattning som utgör förslagets allmänna utgångspunkt, nämligen att behovet av samhällsekonomisk åtstramning i första hand skall tillgodoses genom finans- och penningpolitiska medel. I de tillstyrkande yttrandena godtas vidare den i promemorian framförda meningen att ett selektivt verkande komplement till dessa medel är behövligt i trängda lägen. De avstyrkande yttrandena synes grundade på uppfattningen att de generellt verkande ekonomisk-politiska medlen är i huvudsak tillräckliga och att valet mellan konkurrerande investeringsalternativ inom den enskilda sektorn bör avgöras genom marknadskrafternas fria spel. I vissa av dessa yttranden accepteras emellertid i och för sig tanken på komplement till de generellt verkande medlen men den i promemorian föreslagna formen godtas inte. I stället framförs tanken på en investeringsplanering i nära anslutning till de offentliga investeringsbesluten.

Den i vissa remissyttranden framförda åsikten att räntabilitetsförhållandena på marknaden bör fungera som regulator för byggnadsinvesteringarnas inriktning inom den enskilda sektorn kan jag i och för sig godta. När det gäller fördelningen av resurserna mellan olika investeringsalternativ inom det enskilda näringslivet måste självfallet denna huvudprincip gälla. Syftet att vid behov hålla den samlade investeringsbenägenheten i denna sektor inom ramen för de resurser som kan ställas till dess förfogande bör därför i första hand tillgodoses med generellt verkande medel.

Å andra sidan kan lägen uppstå då dessa medel visar sig otillräckliga, bl. a. därför att de inte kan sättas in med erforderlig snabbhet och differentiering. Om inga legala möjligheter står till buds att vidta direkta begränsningsåtgärder inom den enskilda sektorn kan följaktligen statsmakterna i situationer med övertryck i samhällsekonomin nödgas tillgripa begränsningar enbart inom den offentliga sektorn. Samhället kan därmed tvingas hålla tillbaka exempelvis socialt angelägna byggnadsinvesteringar därför att resurserna i ökad grad tas i anspråk för att tillgodose de byggnadsönskemål, som framkallas av den fria marknads förhållanden.

I vissa yttranden har anförts att en investeringsplanering bör träda i stället för direkta begränsningsåtgärder. Förslaget är inte närmare utfört i yttrandena, men tanken synes vara att de tillgängliga resurserna skall fördelas på olika ändamål relativt lång tid innan investeringarna skall äga rum. Genom en sådan resursfördelning skulle man kunna få en mera realistisk planering inom de olika investeringssektorerna, och direkta ingripanden för att i nära anslutning till den tillämnade byggstarten stoppa eller uppskjuta färdigprojekterade företag skulle inte behövas.

Om en sådan investeringsplanering skall kunna få den eftersträlvade effekten måste dock planeringen leda till att faktiska ramar för investeringsverksamheten inom olika sektorer skapas. Det skulle sannolikt möta betydande svårigheter att bestämma sådana ramar för en längre period framåt, särskilt som en realistisk ramplanering för investeringsverksamheten måste beakta även kommande konjunkturvariationer. Framför allt torde det bli svårt att för industriens del fastställa investeringsramar för en längre period.

I detta sammanhang vill jag erinra om att staten sedan åtskillig tid tillbaka låter utföra ekonomiska långtidsutredningar. De beräkningar av investeringarnas omfattning inom olika sektorer som långtidsutredningarna innehåller har inte karaktären av ramar, men de kan likväl utgöra en värdefull vägledning för de instanser inom enskild och offentlig verksamhet som har ansvaret för planering av den framtida byggnadsverksamheten.

Jag finner det önskvärt att man så långt möjligt söker nå fram till en effektiv långtidsplanering. Även om, såsom framhållits i vissa remissyttranden, de för den frivilliga planeringen skapade byggarbetsnämnderna inte har tillkommit för att handha en ren prioriteringsverksamhet, synes det

inte otänkbart att de framdeles kan medverka i en långsiktigare planering av investeringsverksamheten.

Det torde dock inte f. n. finnas konkreta förutsättningar för en långtidsplanering, som effektivt begränsar investeringsverksamheten och som medger en styrning av investeringarnas inriktning. Det framstår därför som nödvändigt att samhället har tillgång till andra medel att vid behov påverka byggnadsverksamheten.

I vissa remissyttranden har uppmärksamheten fästs vid de ogynnsamma kostnadskonsekvenser som direkta ingripanden i byggnadsverksamheten kan framkalla. Jag är medveten om att åtgärder av den föreslagna arten kan medföra vissa förluster i form av räntor på nedlagda kostnader för planering och projektering. Såsom framhållits i promemorian är det emellertid allmänt sett bristen på resurser och inte de administrativa åtgärderna som föranleder förlusterna. Det är uppenbart att risker för kostnadsstegringar alltid uppkommer om investeringsverksamheten tenderar att överskrida ramen för de tillgängliga resurserna. Det förefaller emellertid sannolikt att investeringsbegränsande åtgärder av den art som avses i promemorian generellt sett leder till att kostnadsuppgången dämpas i sådana lägen, även om de kan framkalla ökade kostnader i de enskilda fall som blir berörda.

När det gäller frågan i vilken form nödvändiga samhälleliga ingripanden i investeringsverksamheten bör göras delar jag den uppfattning som kommit till uttryck både i promemorian och remissyttrandena, nämligen att man i första hand bör lita till de generellt verkande ekonomiska medlen. Lokalt uppträdande överhettningstendenser på byggnadsmarknaden bör man därutöver kunna motverka genom arbetsmarknadspolitiska medel såsom utbildning av byggarbetskraft och åtgärder i övrigt som främjar arbetskraftens rörlighet.

Enligt min mening ger emellertid erfarenheten vid handen att de nämnda medlen inte ensamma kan åstadkomma den i lägen med överefterfrågan på investeringsresurser önskvärda begränsningen och inriktningen av byggnadsinvesteringarna. Såsom den lämnade redogörelsen visat blev det nödvändigt att införa en viss volymreglering år 1964 för att motverka de överhettningstendenser som då präglade byggnadsmarknaden främst i storstadsområdena och vissa andra expansiva områden samt för att i någon mån inrikta användningen av resurserna mot ändamål som tedde sig angelägna från samhällets synpunkt. Under tiden därefter fram till den 1 oktober i år har mindre angelägna investeringar på totalt inemot 800 milj. kr. på detta sätt hållits tillbaka. I promemorian har enligt min mening anförts övertygande argument för att det även framdeles kan uppkomma situationer, som gör det nödvändigt att med direkta åtgärder påverka investeringsverksamheten.

Enligt promemorian skall de åtgärder som kan bli aktuella ges sådan

form att ingripandena på byggnadsmarknaden får så liten omfattning som möjligt. Tanken är att åstadkomma en marginell begränsningseffekt, medan större delen av byggnadsverksamheten lämnas fri.

Såsom anförts i promemorian torde det inte vara nödvändigt eller lämpligt att i lag ange vilka delar av byggnadsmarknaden som kan komma att beröras av begränsningsåtgärderna. Frågan härom bör avgöras med hänsyn till de samhällsekonomiska förutsättningarna vid den tidpunkt då det blir aktuellt att vidta åtgärderna. Dessa bör med andra ord kunna så smidigt som möjligt anpassas till det rådande samhällsekonomiska läget, varvid begränsningarna inte bör ges större räckvidd än som ter sig nödvändigt. I dagens läge framstår det som angeläget att bereda tillräckligt utrymme framförallt för industri- och bostadsinvesteringarna.

Den av några remissinstanser framförda synpunkten att, inom de sektorer som blir föremål för begränsningsåtgärder, välplanerade projekt som innefattar användning av industriella produktionsmetoder bör erhålla förtur framför andra kan jag dela i princip. Välplanerade byggnadsföretag med hög industrialiseringsgrad ger uttryck åt en hushållning med resurserna som bör understödjas. Vid val mellan i övrigt likvärdiga byggnadsprojekt bör det bättre planerade ha företräde och företag med hög grad av industrialisering ges företräde framför byggen som är avsedda att utföras med traditionella metoder. En allmän förutsättning för sådan prioritering bör emellertid vara att det framstår som sannolikt att besparingar i den samlade resursåtgången därmed uppnås.

Mot bakgrunden av vad jag nu anført vill jag förorda, att riksdagen föreläggs förslag till lagbestämmelser som gör det möjligt för Kungl. Maj:t att vid behov förordna om nödvändiga begränsningar i byggnadsverksamheten.

Som föreslagits i promemorian kan beredskapslagstiftningen lämpligen få formen av ett nytt andra stycke i 1 § 1963 års lag om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete. Kungl. Maj:t bör där ges fullmakt att förordna att igångsättningstillstånd skall fordras för byggnadsarbete av visst slag. Förutsättning för förordnandet bör vara antingen allvarlig brist på arbetskraft inom byggnadsindustrien eller annat avsevärt hinder för byggnadsverksamheten.

Allvarlig brist på byggarbetskraft får anses råda även om bristen hänförs sig endast till viss kategori byggnadsarbetare men arbetskraftstillgången inom andra delar av byggnadsfacket är tillräcklig.

Med annat avsevärt hinder än brist på arbetskraft avses bl. a. brist på krediter. Som nämnts i promemorian kan även brist på material uppträda som en självständig bristfaktor. Även dessa hinder för byggnadsverksamheten bör kunna medföra tillämpning av den föreslagna beredskapslagstiftningen.

Uttrycken allvarlig brist och avsevärt hinder är avsedda att ange att det i allmänhet inte är tillräckligt för att fullmakten skall få tas i anspråk att

endast något enstaka byggnadsföretag måste uppskjutas till följd av bristande resurser. Bristläget måste åtminstone vara sådant att konsekvenser som mera allmänt angår en viss ort eller samhället i dess helhet kan befaras om inga åtgärder vidtas.

Om Kungl. Maj:t sålunda ges rätt att förordna att byggnadsföretag av viss art inte får påbörjas utan igångsättningstillstånd, blir företag som inte omfattas av förordnandet alltså inte underkastade tillståndsprövning. Huvuddelen av byggnadsvolymen faller härigenom utanför prövningen. I de fall prövning fordras skall den ske i fråga om varje särskilt byggnadsprojekt.

Förordnande om krav på igångsättningstillstånd bör såsom föreslagits i promemorian kunna avse antingen hela landet eller endast vissa områden. Avgörande får här bli arten och utbredningen av de hinder för byggnadsverksamhet, som föreligger i den aktuella situationen.

Svenska bankföreningen har i sitt yttrande framhållit att tillståndsgivningen inte bör få användas som ett lokaliseringspolitiskt medel. En reservant i Svenska landstingsförbundets styrelse har å andra sidan anfört att det kan visa sig svårt att förena tillståndsgivningens och lokaliseringspolitikens syften.

Såsom framgår av lagförslaget är den förut anförda motiveringen för tillståndsgivningen inte avsedd att tillgodose lokaliseringspolitiska mål. Emellertid ligger det i sakens natur att en investeringsbegränsande tillståndsgivning allmänt sett måste få mindre aktualitet i områden, inom vilka statligt stödd lokalisering kan förekomma, än i andra delar av landet. Det är därför svårt att se att det skulle behöva uppkomma någon egentlig konflikt mellan tillståndsgivningen och lokaliseringspolitiken. Jag vill dock framhålla, att tillståndsgivningen självfallet inte får tillämpas så att den leder till mindre tillfredsställande geografisk fördelning av byggnadsobjekten. Som jag anfört tidigare bör tillståndsgivningen ses som ett komplement till bl. a. arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att underlätta arbetskraftens rörlighet.

Jag anser att arbetsmarknadsmyndigheterna som hittills bör handha tillämpningen. Det får ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att ge ledning och föreskrifter. I detta sammanhang vill jag understryka vad bl. a. LO i sitt yttrande anfört om centrala överläggningar angående riktlinjer för tillämpningen. Sådana överläggningar torde med fördel kunna äga rum inom det s. k. byggrådet, vari representanter för förvaltningen, kommunerna, näringslivet och arbetsmarknadsparterna deltar. Vid behov kan till byggrådets överläggningar inbjudas även företrädare för de organ som har ansvaret för penningpolitik och kreditverksamhet. De centrala överläggningarna torde kunna ge de tillämpande myndigheterna allmän vägledning i deras verksamhet.

Den nu gällande lagstiftningen om prioritering tillämpas av länsarbets-

nämnderna. Vid bedömningen av förutsättningarna att ge igångsättnings-tillstånd åt oprioriterade projekt har länsarbetsnämnderna samrått med byggarbetsnämnderna, där sådana inrättats. Som påpekats tidigare bör detta samarbete fullföljas i framtiden.

Förslaget i promemorian går ut på att fullmakten för Kungl. Maj:t inte skall ha tidsbegränsad giltighet. I yttranden av Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen och Svenska landstingsförbundet har där-
emot föreslagits att fullmakten skall tidsbegränsas.

Jag finner det sannolikt att behovet av komplement till de generella finans- och penningpolitiska medlen kommer att kvarstå under relativt lång tid. Som jag tidigare anfört är det emellertid tänkbart att detta behov fram-
deles kan tillgodoses i andra former än dem som nu föreslås. Detta talar för att den nu föreslagna bestämmelsen ges tidsbegränsad giltighet. Jag före-
slår därför att bestämmelsen skall gälla under två år.

I enlighet med det anförda har inom inrikesdepartementet upprättats för-
slag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete. Övriga paragrafer i lagen kan utan vidare gälla även i fråga om tillståndsprövning enligt den nu före-
slagna fullmakten.

Lagrådsgranskningen

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Redogörelse för motionerna

I *motionerna I: 811 och II: 960* anføres bl. a att den föreslagna fullmak-
ten är synnerligen vittgående och svåröverblickbar. Ehuru det i proposi-
tionen uttalas, att fullmakten skall vara ett smidigt och anpassbart instru-
ment, som kan användas efter variationerna i konjunkturerna, hindrar
ingenting att den utnyttjas fullt ut i en krissituation. Detta skulle enligt mo-
tionärernas mening få samma konsekvenser som ett återinförande av den
gamla byggnadsregleringen. Motionärerna förklarar vidare, att regleringar
är onödiga och skadliga i en välskött ekonomi. Endast i verkliga krislägen
med exceptionell knapphet på resurser kan regleringar vara motiverade.
Motiven för motionärernas skepsis mot regleringar anges vara bl. a. att
sådana hämmar produktionens effektivitet. Motionärerna uttalar i fort-
sättningen att det inte är säkert att myndigheternas tillståndsprövning ger
det bästa resultatet från samhällsekonomisk synpunkt och att riskerna
för felaktig resursanvändning blir större vid en utvidgning av priorite-
ringssystemet. Ju mer omfattande och vag en reglering är desto större
blir också den rättsosäkerhet, som följer i regleringens spår. Även riskerna
för förluster i form av nedlagda planeringskostnader växer i det nya sy-
stemet.

Motionärerna framhåller i det följande, att möjligheter redan finns att styra offentliga investeringar genom selektiva åtgärder och att en bättre planering av de offentliga investeringarna bör eftersträvas. Statsmakterna sägs vidare kunna styra investeringarna genom åtgärder av i huvudsak produktionsstimulerande natur. Bland sådana åtgärder nämns en bättre samhälls- och byggplanering, utbildning och omskolning av arbetskraft samt rationaliseringsbefrämjande åtgärder. Motionärerna riktar vidare uppmärksamheten på åtgärder för att förbättra och samordna kreditgivning för byggnadsändamål. Vidare uttalas att möjligheter bör beredas utländska byggherrar att i ökad utsträckning konkurrera på den svenska marknaden.

Motionärerna förklarar sig slutligen anse, att 1964 års prioriteringslagstiftning snarast bör avskaffas. Tillståndsprovningen och andra hinder anses dock ha skapat ett visst uppdämt investeringstryck, som enligt deras mening icke kan släppas loss i nuläget. Som ett provisorium föreslås därför att den nuvarande lagstiftningen förlängs ett år.

De synpunkter, som framförs i *motionerna I: 809 och II: 958*, sammanfaller delvis med vad som anförts i det i föregående avsnitt behandlade motionsparet. Motionärerna anför därutöver bl. a. att den ekonomiska överhettningen gör sig särskilt gällande i storstadsregionerna, där bristen på arbetskraft är betydande. Det torde vara nödvändigt med åtgärder, som ger möjligheter till vissa prioriteringar bland olika byggnadsprojekt inom dessa regioner. Den eftersträevade balansen på byggarbetsmarknaden bör emellertid kunna uppnås med den samverkan, som organiseras mellan länsarbetsnämnder, byggarbetsmarknadens parter och kommunerna. Det finns enligt vad motionärerna uttalar inte anledning att ändra gällande lagstiftning innan denna försöksverksamhet med frivillig prioritering fullt ut prövats och verkat en tid. Motionärerna förklarar i fortsättningen att, då med »annat avsevärt hinder» avses bl. a. brist på krediter, lagstiftningen ger en fullmakt att stoppa byggenskap var som helst i landet, då kapitalresurserna är knappa. Detta tillsammans med borttagandet av begränsningen »inom visst område» ger Kungl. Maj:t ett lokaliseringspolitiskt instrument som riksdagen inte bör avhända sig, då följden kan bli en utveckling, som inte överensstämmer med riksdagens lokaliseringspolitiska intentioner.

I *motionerna I: 810 och II: 959* framhålls bl. a. att de generellt verkande finanspolitiska medlen har berövats en väsentlig del av sin verkningsgrad i en ekonomi där regleringar, prioritering av krediter till vissa områden, subventioner o. s. v. förhindrar den att slå igenom. Av samma skäl anses penningpolitikens effekt bli reducerad inom vidsträckta sektorer, t. ex. i fråga om bostadsinvesteringarna och de kommunala investeringarna. Motionärerna uttalar, att ytterligare skäl finns att motsätta sig förslaget. Den utomordentligt starka kostnadsstegringen inom byggnadsverksamheten anses sålunda göra det särskilt angeläget att åstadkomma en snabb ratio-

nalisering av byggnadsverksamheten. Detta kan i första hand ske genom att bereda byggnadsföretagen tillfälle till en jämnare produktion, en noggrannare produktionsplanering och en planering i god tid. Då lagförslaget innebär att projekt kan vägras byggnadstillstånd i mycket nära anslutning till byggstarten förrycks det berörda företagens hela produktionsplanering. Insikten om att igångsättningstillstånd måhända inte kan erhållas till en rad projekt gör det även enligt motionärernas mening mindre angeläget för företaget att försöka förbättra sin planering. Regleringen skulle sålunda rycka undan den viktigaste möjligheten att väsentligt bringa ned byggnadskostnaderna. En annan konsekvens anses vara att arbetskraften inte kan bindas fastare vid ett visst företag. Härigenom avhänds företagen en betydelsefull möjlighet till kostnadsreduceringar.

I samtliga motioner hemställes att riksdagen med avslag å propositionen måtte besluta om fortsatt giltighet av 1964 års prioriteringslagstiftning till utgången av år 1966.

Utskottet

Lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete tillkom som ett led i strävandena att skapa ekonomisk stabilitet i en tid av stor brist på arbetskraft och byggnadsmaterial. Lagens giltighetstid var begränsad men förlängdes i olika omgångar och utlöpte först vid utgången av juni 1963. Under större delen av giltighetstiden var regleringens huvuduppgift av investeringsbegränsande natur. En annan viktig uppgift för regleringen var att bidra till en sådan spridning av igångsättningstiderna för olika byggnadsföretag att säsongarbetslösheten i byggnadsbranschen motverkades. Fr. o. m. år 1959 användes byggnadsregleringen endast för sistnämnda syfte. Samma år påbörjades i vissa orter en försöksverksamhet för att undersöka möjligheterna att främja säsongutjämningen i andra former än genom igångsättningstillstånd.

Statsmakterna beslutade därefter år 1963 att säsongutjämningen i princip helt skulle bli en angelägenhet för frivillig samverkan mellan byggarbetsmarknadens parter under aktiv medverkan av arbetsmarknadsmyndigheterna. Organ för denna samverkan skulle utgöras av särskilda byggarbetsnämnder. I de orter, där igångsättningstillstånd inte fordrades tidigare, d. v. s. de orter, där systemet med frivillig planering försöksvis prövats, kunde den nya ordningen genast börja tillämpas. I övriga delar av landet är systemet avsett att genomföras under en övergångstid, som löper ut den 30 juni 1966.

I samband med 1963 års beslut om den frivilliga planeringen för jämn sysselsättning och byggnadsregleringens upphävande tillkom lagen den 31 maj 1963 om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete, vilken trädde i kraft den 1 juli nämnda år. Enligt denna kan Kungl. Maj:t, om de frivilliga

åtgärderna visat sig inte kunna trygga säsongutjämningen, förordna att igångsättningstillstånd skall inhämtas från arbetsmarknadsmyndighet innan byggnadsarbete påbörjas.

Genom lagen den 29 maj 1964 angående ändrad lydelse av 1 § i 1963 års lag infördes möjlighet att prioritera sådant byggnadsarbete som är angeläget från allmän synpunkt. Lagen har karaktären av en fullmakt för Kungl. Maj:t att förordna att byggnadsarbete inte får påbörjas utan igångsättningstillstånd. Förutsättningen härför är att det inom visst område råder allvarlig brist på arbetskraft inom byggnadsindustrien. Prioriteringsbestämmelserna gäller f. n. i Stockholms stad och län, Uppsala, Södermanlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Västmanlands län samt i göteborgsområdet och ett stort antal tätortskommunblock i övriga delar av landet. De slag av objekt som anses mindre angelägna och som således inte får påbörjas utan igångsättningstillstånd specificeras i en särskild tillämpningskungörelse. Till dessa hör bl. a. bensinstation, reparationsverkstad för motorfordon, parkeringshus, hus som helt eller till huvudsaklig del inrymmer butiks-, kontors- eller banklokaler, kommunal förvaltningsbyggnad samt byggnad som helt eller till huvudsaklig del inrymmer kyrkliga eller andra samlingslokaler eller nöjeslokaler. De byggnadsföretag, som anses angelägna, dvs. i huvudsak bostadsbyggandet, industriens anläggningar samt byggnader för sjukvård, socialvård och undervisningsväsendet, berörs inte av prioriteringsbestämmelserna och får alltså påbörjas utan annat tillstånd än som kan krävas för säsongutjämning. Prövningen av prioriteringsfrågorna ankommer på arbetsmarknadsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, länsarbetsnämnden, som i förekommande fall inhämtar yttrande från vederbörande byggarbetsnämnd. Fullmakten för Kungl. Maj:t att enligt dessa bestämmelser förordna om krav på igångsättningstillstånd upphör att gälla vid utgången av år 1965.

I propositionen föreslås att fullmakten förlänges och vidgas så att Kungl. Maj:t, då allvarlig brist på arbetskraft i byggnadsindustrien råder eller annat avsevärt hinder för byggnadsverksamheten föreligger, skall kunna förordna att byggnadsarbete av visst slag icke må påbörjas utan igångsättningstillstånd. Med annat avsevärt hinder än brist på arbetskraft avses huvudsakligen brist på krediter och material. Förordnande kan meddelas för hela landet eller del därav. Den nya fullmakten föreslås skola gälla till utgången av år 1967.

I de i ämnet väckta motionerna hemställes på ovan närmare angivna skäl, att riksdagen med avslag å propositionen måtte besluta om fortsatt giltighet av 1964 års prioriteringslagstiftning i oförändrad lydelse till utgången av år 1966.

Nämnda lagstiftning tillkom i syfte att dämpa den starkt ökade efterfrågan på arbetskraft för byggnadsverksamhet och skapa erforderlig balans inom de regioner, där arbetskraftstillgången är otillräcklig. Läget

på byggnadsmarknaden kännetecknas allttjämt, särskilt inom storstadsregionerna, av en stark efterfrågan på arbetskraft. Därjämte råder f. n. en betydande knapphet på krediter. Även viss brist på material föreligger. Man kan således konstatera att resurserna i form av kapital, material och arbetskraft är otillräckliga i förhållande till investeringskraven. Särskilt besvärande är bristen på krediter, som skapar stora svårigheter speciellt vad gäller bostadsbyggandet. Man har anledning räkna med att anspråken på resurserna även framdeles kommer att ligga på en hög nivå. Det framstår i detta läge som oundgängligen nödvändigt att vidta åtgärder för att hålla investeringsbenägenheten inom den ram, som tillgången på kapital och övriga resurser uppställer, om allvarliga rubbningar i den ekonomiska balansen skall undvikas. Som departementschefen anfört bör man därvid i första hand lita till de generellt verkande finans- och penningpolitiska medlen medan lokalt uppträdande överhettningstendenser därutöver bör kunna motverkas genom arbetsmarknadspolitiska medel. Utskottet delar uppfattningen att de nämnda medlen inte ensamma kan åstadkomma den i lägen med övrefterfrågan på investeringsresurser önskvärda begränsningen och inriktningen av byggnadsinvesteringarna. Om inga möjligheter står till buds att vidta direkta begränsningsåtgärder inom den enskilda sektorn kan följden sålunda bli att samhället tvingas hålla tillbaka exempelvis socialt angelägna byggnadsinvesteringar, därför att resurserna i ökad grad tas i anspråk för att tillgodose de byggnadsönskemål, som framkallas av den fria marknadens förhållanden. Såsom anförs i propositionen saknas f. n. konkreta förutsättningar för en långtidsplanering, som effektivt kan påverka förhållandena i dessa hänseenden. Utskottet vill i detta sammanhang understryka, att byggarbetsnämnderna tillkommit som ett organ för frivillig samverkan mellan byggnads- och anläggningsindustriens parter då det gäller säsongutjämningen. Nämndernas uppgift är att inom en given byggnadsvolym, den må vara stor eller liten, verka för att byggarbetskraften bereds en jämn sysselsättning. Det torde inte vara möjligt eller lämpligt att överlåta avgörandet av prioritetsfrågor åt dessa nämnder. Den önskvärda begränsningen och styrningen av investeringarna får därför ske i andra former. Utskottet anser att en fullt tillfredsställande lösning av hit hörande frågor icke kan uppnås genom en fysisk reglering. Då utskottet ändå är berett att tillstyrka en sådan sker det mot bakgrunden av att andra medel för närvarande inte står till buds.

Mot den i propositionen föreslagna regleringen har invänts bl. a. att den kommer att bidra till att höja byggnadskostnaderna. Som departementschefen anfört kan regleringen väl framkalla ökade kostnader i de enskilda fall som blir berörda, men någon allmän kostnadsuppgång till följd av regleringen som sådan, vilken avses skola ha endast marginell begränsningseffekt, torde inte vara att befara. Ytterligare har anförts att lagstiftningen kan medföra en utveckling, som strider mot riksdagens lokaliseringspoli-

tiska intentioner. Som departementschefen uttalat är det svårt att se att det skall behöva uppkomma någon egentlig konflikt mellan regleringen och lokaliseringsspolitiken. Självfallet får tillståndsgivningen inte tillämpas så att den leder till en mindre tillfredsställande geografisk fördelning av byggnadsobjekten. Invändningarna mot lagförslaget kan med hänsyn till vad nu sagts inte anses väga särskilt tungt. Utskottet finner för sin del att det i den situation, som nu råder, är nödvändigt att ge Kungl. Maj:t fullmakt att vid behov förordna om erforderliga begränsningar av byggnadsverksamheten. Denna ståndpunkt kan också sägas ha delvis accepterats i motionerna i det att däri föreslagits förlängning av 1964 års prioriteringslagstiftning. Denna ger som ovan framgår inte möjlighet att ingripa i andra fall än då inom visst område allvarlig brist på arbetskraft i byggnadsindustrien råder. Enligt utskottets mening är det emellertid ofta inte möjligt att uppnå den önskvärda begränsningen och inriktningen av byggnadsverksamheten med mindre ingripande kan ske även då annat avsevärt hinder för byggnadsverksamheten såsom brist på kapital eller material föreligger. Utskottet vill härvid framhålla, att kapitaltillgången f. n. ej sällan är den i främsta rummet begränsande faktorn för byggnadsinvesteringarnas del. På arbetskraftssidan förekommer t. o. m. viss arbetslöshet. Det kan sålunda inträffa att på vissa orter tillgången på arbetskraft är god medan samtidigt svår brist på krediter råder. Om prioritering ej kan ske är risken stor att tillgängligt kapital i sådana fall används för projekt av lägre angelägenhetsgrad medan objekt, som bör prioriteras, såsom bostadsbyggandet och industriens anläggningar, får inskränkas i motsvarande mån. Erfarenheten har även visat att 1964 års prioriteringslagstiftning ej är ett tillräckligt effektivt instrument för att skapa erforderlig balans på byggnadsområdet. Utskottet finner på grund av det sagda att den föreslagna utvidgningen av fullmakten i förhållande till nämnda lagstiftning är välmotiverad. Även såvitt avser utformningen av lagförslaget i övrigt saknar utskottet anledning till erinran.

Utskottet får på grund av vad sålunda anförts hemställa,

att riksdagen med avslag å motionerna I: 809 och II: 958, I: 810 och II: 959 samt I: 811 och II: 960 måtte bifalla förvarande proposition, nr 173.

Stockholm den 2 december 1965

På tredje lagutskottets vägnar:
ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson, Göran Karlsson, Knut Johansson, Erik Jansson, Åkesson, Sundin, Lidgard* och Torsten Hansson*;

från andra kammaren: herrar Johansson i Torp*, Nyberg, Johansson i Öckerö*, Ekström i Iggesund, Bengtson i Solna, Larsson i Borrby, Hammarberg och Mossberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Alexanderson, Åkesson, Sundin, Lidgard, Nyberg, Johansson i Öckerö, Bengtson i Solna och Larsson i Borrby*, vilka ansett

a) att det avsnitt i utskottets utlåtande, som börjar på s. 15 med »Nämnda lagstiftning» och slutar på s. 17 med »till erinran» bort ha följande lydelse:

»Den genom propositionen föreslagna, utvidgade fullmaktslagstiftningen innebär i flera avseenden vittgående och svåröverskådliga förändringar i förhållande till vad som gäller för närvarande. Sålunda skall icke endast arbetskraftsbrist inom byggnadsindustrien utan även annat avsevärt hinder för byggnadsverksamheten kunna åberopas som motiv för tillståndsprövning. Förslaget innebär vidare att den nu gällande begränsningen beträffande tillämpligheten i rum och tid slopas varigenom möjlighet öppnas för Kungl. Maj:t att förhindra byggnadsverksamhet av visst slag i hela landet. Den föreslagna lagstiftningen skiljer slutligen inte mellan angelägna och mindre angelägna projekt.

Frågan om vilka delar av byggnadsmarknaden som kan komma att beröras av begränsningsåtgärderna bör enligt propositionen avgöras med hänsyn till de samhällsekonomiska förutsättningarna vid den tidpunkt då det blir aktuellt att vidta åtgärderna. Det framhålls att dessa bör kunna så smidigt som möjligt anpassas till det rådande samhällsekonomiska läget. Den föreslagna lagstiftningen lägger emellertid inte hinder i vägen för Kungl. Maj:t att utnyttja fullmakten fullt ut i en krissituation, och förslaget skulle på så sätt i viss mån innebära en återgång till den tidigare byggnadsregleringen. Mot bakgrund av riksdagens tidigare uttalanden särskilt åren 1961 och 1963 i fråga om denna reglering måste starka betänkligheter anses föreligga mot nu föreslagen utvidgning.

I likhet med ett flertal remissmyndigheter anser utskottet att avsevärda olägenheter är förenade med propositionsförslaget. Sålunda kan den föreslagna regleringen medföra att projekt kan vägras igångsättningstillstånd i omedelbar anslutning till planerade byggstarter och därigenom förrycka planeringen. Tilltagande krav på kontinuerligt utnyttjande av byggnadsföretagens personal, maskiner och administration samt snabbare rationali-

sering fordrar vidgade möjligheter till säkrare marknadsöverblick. Förslaget innebär i dessa avseenden enligt utskottets mening allvarliga hinder för det fortsatta rationaliseringsarbetet och kan rycka undan möjligheten att nedbringa byggnadskostnaderna. I denna riktning verkar även det förhållandet att arbetskraften genom den osäkerhet en reglering skapar inte kan bindas fastare vid ett visst företag. Dessutom kan kostnadsstegringar uppkomma genom att företagaren inte kan förutse möjligheterna till byggnadsinvesteringar, eftersom området för tillståndsprovning icke är begränsat som för närvarande är fallet genom bestämmelser i kungörelse och fullständiga uppgifter icke heller ges på annat sätt om vilka typer av byggnader som skall omfattas av regleringen. Oavsett hur en uppdelning görs kommer emellertid regleringsingripandena alltid att innefatta ett visst mått av godtycke och därigenom medföra ökad rättsosäkerhet på området. I departementspromemorian framhålls också att ju mer omfattande en reglering är desto svårare blir det för de tillämpande myndigheterna att åstadkomma en rimlig och ändamålsenlig avvägning av resurserna mellan olika ändamål. Såsom anges i nämnda promemoria medför systemet dessutom risk för att mycket angelägna byggnadsföretag såsom inom sjukvården kan komma att sättas i efterhand.

Vidare må framhållas att en huvudprincip inom säsongutjämningen är att rekommendationer om lämpliga tider att påbörja byggnadsarbetet skall lämnas i så god tid att byggherren och byggföretag kan anpassa sin planering. De föreslagna ingripandena av selektiv natur kan enligt utskottet försvåra länsarbets- och byggarbetsnämndernas arbete på så sätt att projekt som placerats in i sysselsättningsplaneringen genom kortsiktiga beslut rycks ut ur uppgjorda planer.

Genom förslaget kan som nämnts knappa kapitalresurser, även om brist på arbetskraft icke föreligger, medföra förordnande om att byggnadsarbete av visst slag icke får påbörjas utan tillstånd. I och med att någon begränsning till visst område icke föreslås i propositionen ges Kungl. Maj:t möjlighet att hindra byggenskap var som helst i landet, bara viss brist på kapital är för handen. Härigenom riskeras en utveckling som inte står i överensstämmelse med riksdagens lokaliseringpolitiska intentioner och kraven på näringspolitisk effektivitet.

Såsom framhållits av flera remissmyndigheter bör behovet av samhälls-ekonomisk åtstramning i första hand tillgodoses genom finans- och penningpolitiska medel. Samhället har också genom sådana medel avsevärda möjligheter att påverka realkapitalbildningen i allmänhet. I sammanhanget må nämnas att en icke oväsentlig del av investeringarna hänför sig till den statliga sektorn och regleras till sin omfattning genom statliga beslut. Vidare är omfattningen av viss annan investeringsverksamhet så gott som helt beroende av statsbidrag eller statliga subventioner. Slutligen kan statsmakterna bl. a. genom bostadskreditgivningen utöva ett betydande infly-

tande över bostadsbyggandets omfattning. Genom åtgärder av nu berörda generella natur bör den erforderliga kontrollen över investeringsutvecklingen normalt utövas. Den eftersträfvade balansen mellan tillgång och efterfrågan på byggnadsmarknaden bör kunna vinnas genom fortsatta åtgärder på detta område i förening med produktionsstimulerande åtgärder såsom bättre samhälls- och byggplanering, utbildning och omskolning av arbetskraft, rationaliseringsbefrämjande åtgärder samt en aktiv lokaliseringspolitik. Särskilt må här framhållas vikten av en sund kapitalmarknad.

Den förda byggnads- och bebyggelsepolitiken har orsakat den nu rådande överhettningen på arbetsmarknaden och en sådan brist på bl. a. arbetskraft inom byggnadsindustrien att, även med de olägenheter som alltid är förenade med en reglering, en prioritering mellan byggnadsprojekt kan framstå som ändamålsenlig under en kortare avvecklingsperiod. Med utnyttjande av de generellt verkande penning- och kreditpolitiska medlen synes icke andra åtgärder böra ifrågakomma än förlängning av nu gällande prioriteringslagstiftning, som är begränsad till att avse viss tid och visst område och endast gäller vid brist på arbetskraft. Lagen bör förlängas till utgången av år 1966.»

b) att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen med bifall till motionerna I: 809 och II: 958, I: 810 och II: 959 samt I: 811 och II: 960 måtte avslå förevarande proposition, nr 173, samt för sin del besluta att lagen den 29 maj 1964 angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1966.»